

Litteratur om Ribe amt

Kr. Kristensen: FÅBORG SOGN.

Kr. Kristensen, Agerbæk, har på eget forlag udsendt en stor og omfattende bog om Fåborg sogn. Som han selv gør opmærksom på, drejer bogen sig væsentlig om, hvad der er foregået efter år 1800. At skrive om sognets historie længere tilbage finder Kristensen »ikke umagen værd«. Man skulle dog ellers synes, at det hører med til en historikers opgave. Der er da også afsnit både om fortidsminder og om den romanske kirke.

Som noget særlig værdifuldt ved bogen må nævnes den fortrinlige gårdhistorie, ganske vist i det væsentlige omfattende tiden efter de store reformer. Her røbes forfatterens nøje kendskab til de enkelte gårde og deres beboere, det er et stort og dygtigt arbejde, her er udført. Dog kan der også dukke fejl op, som når forfatteren (side 97) nævner, at matriklen 1688 har 5 gårde, men 8 fæstere i Agerbæk, og så går ud fra, at der har været 8 gårde dengang, da det »er usandsynligt, der har boet to familier som fæstere i samme hus.« Men det har der da virkelig, ja undertiden endnu flere. De var hinandens »gårdmænd«, så »gårdmand« betød dengang noget andet end nu. Der er et godt kapitel om arbejderklassen, videre om sognets præster og skoler, om pengeinstitutterne og en lang række foreninger, om sognets ledende mænd, dvs. folk, der har haft med administrationen at gøre. I det hele taget er der ualmindelig mange emner behandlet, også folkemindestoffet er ret righoldigt og heriblandt flere gode ting og levnedstegninger. Man kan nævne M. N. Slebsager, Søren Andersen, Søren Th. Sørensen. Gentagende gange træffer man på den

bekendte Jeppe Ravn, og der er et helt afsnit af hans fortællinger, ligeledes af Iver Kr. Frederiksen, bidrag, som denne havde indsendt til Dansk Folkemindesamling. Endvidere er der optaget N. P. Thomsens erindringer, så man forstår, bogen får et meget broget præg. Den ville have vundet meget, om den store mængde materiale havde været mere sammenarbejdet. Det virker undertiden irriterende med direkte optryk af avisudklip, af Torben Klintings bøger og Ribe Stifts Aarvog. Helt undgå sligt i en sognebog er vanskeligt, men her er det vist drevet for vidt. — Alligevel er det en så righoldig bog, at man stadig vil finde noget at værdi at glæde sig over.

HJERTING BYS HISTORIE.

»Samlet af Mathilde Andersen, Niels Øllgaard Nielsen, Willy R. Nielsen«, står der på titelbladet. Forfatterne har således ikke villet udgive sig for historieskrivere, men samlere. Og som en samling, en broget samling, fremtræder bogen da også. Den består for største delen af ubearbejdet stof, afskrifter af trykt og utrykt materiale.

Navnlig værdifuld er et betydeligt afsnit fra fabrikant N. M. Kromanns samlinger om Hjerting som import-, eksport- og handelsplads; her er afskrifter af bl. a. Varde toldregnskaber. Ligeledes er der fyldige bidrag til kroens og badehotellets historie og dampskibsforbindelsen med England. Her er en del oplysninger om byens gamle skole og om fiskeriet. Der gengives dele af Arne Sundbos afhandling her i årbogen om »det vestjyske oplag i Hjerting«.

Sluttelig er der en række interviews samt folkeminstof og digte. Desuden er der indskudte ejerlister, foreningshistorie m. m. Foruden hovedforfatterne har flere andre skrevet stykker til bogen, således Jens P. Nielsen med sit »Der er bojen til bodslæv« og J. Thorstensen, der har skrevet både om dagvognskørselen til Esbjerg, trafikens udvikling over Hjerting samt afsnittet om Hjerting kirkesal. Denne udgivelsesmåde: at trykke råmateriale, selv om det er ufuldstændigt, uden at gennemarbejde det i en samlet fremstilling, medfører bl. a., at bogen kommer til at rumme en række unødige gentagelser.

Blandt hovedforfatterne er det sikkert N. Øllgaard Nielsen, der har haft broderparten af arbejdet. Han er older-

mand i Hjerting grandelaug, for der er det interessante ved denne by, at den har bevaret sit gamle grandelaug, der bestyrer byens fællesjord, hvorefter der har været temmelig meget, men nu svinder stærkt ind ved salg af byggegrunde. Desuden overvåger lauet byens interesser og kan nu nærmest sammenlignes med en grundejerforening.

Selv om der burde have været mange flere arkivundersøgelser, og der også er visse fejl,*) vil mange dog sikkert glæde sig over bogen om den interessante gamle by.

Ole K. Jessen: VARDE LANDSOGNS HISTORIE.

Varde landsogn er ikke et sogn i almindelig forstand; beboerne søgte til Varde bys to kirker og hørte til tre forskellige herreder. Alligevel følte man sig efterhånden som en enhed. Sognerådet nedsatte i 1950 et udvalg til at skrive sognets historie. Det bestod af lærer Fr. Sneum, fhv. sognerådsformand Th. Thomsen og gårdejer Mads Sand. Imidlertid døde lærer Sneum, og de to øvrige overdrog arbejdet til rentier Ole K. Jessen.

Til sognets historie i tiden indtil udskiftningen fik Jessen en del materiale fra H. K. Kristensen, ligeledes herregården Lunderups historie. I store noget spredte træk skildres byernes og enestegårdenes historie indtil udskiftningen. Man lægger her mærke til Frisvad og Blakmarks bønders stridigheder med Teilmann om de første udskiftninger, om ødelæggelserne under svenskekrigene og Blakmarks forhold til Varde by. Lunderups historie behandles ret fyldigt. Interessant er også beretningen om, hvordan den gamle Armgård blev til Armvang. Til disse afsnit er der kildehenvisninger.

Derefter behandler Jessen udskiftningen og udstykningen efter 1800 og videre tiden til vore dage, det er dog vanskeligt her at følge de enkelte gårdes historie. Interessant er afsnittet om sognets styrelse, selv om der er gengivet en del ubehandlet materiale heri. Navnlige spændende er begivenhederne omkring den brand, der i 1882 lagde sognerådsformandens gård i aske sammen med kommunens penge, og som fik de Mejls beboere til at gå vagt om

*) F. eks. er navnet Hjertings betydning ikke så usikker som angivet. Hirting er et -ingennavn, der indeholder dyrenavnet hjort. Sprogvidenskaben har endog brugt det til lydhistorisk datering, idet en foregået iomlyd viser, at det hører hjemme i den urnordiske periode.

natten. Her begynder også skolevæsenets historie og fortsættes med de øvrige kommunale »væsener«, hvorefter J. Skjerning Leth og Mads Sands erindringer fortæller om foreningslivet. Bogen slutter meget naturligt med kommunesammenlægningen. Varde landsogn blev nemlig sammen-sluttet med Varde by den 1. april 1963, og der sattes punktum for dets selvstændige historie. Blandt bogens gode bil-leder er der netop et, hvor man ser borgmesteren og sog-nerådsformanden flytte grænsepælen. — Desværre skæm-mer alt for mange trykfejl den iøvrigt smukke bog.

Sal. Frifelt: BY OG BORGER OG HANDELSBOD.

I 1962 havde *Ølgod Handelsstandsforening* bestået i 25 år, og i den anledning udsendtes ovennævnte festskrift, forfattet af *Sal. Frifelt*. Her befinder Frifelt sig på hjem-mebane og skriver mesterligt om, hvordan »udmarksdren-gen« oplevede sin barndoms by, og levendegør nu dens personer, f. eks. rejsebudene hr. og fru Bryld, stationsfor-stander Birck, boghandler H. Nielsen og andre gæve Øl-godfolk, også Marius Lauridsens udmærket gengivne be-retning er en perle, så er der selve foreningshistorien ef-ter solide protokoller. Der må også nævnes beretningen om byens morsomme »kirketorv«, søndagshandelen på kir-kepladsen efter gudstjenesten. Derimod er det næppe rig-tigt, at tingstedet i Vestkær har været afgørende for Ølgod kirkes beliggenhed, da tingstedet først henlagdes til Vest-kær 1594. Et virkelig festligt og værdifuldt skrift har Fri-felt her skænket os.

Sal. Frifelt: GENNEM DE JYDSKE UDMARKER.

Frifelts næsten klassiske bog kommer nu i 5. oplag. Det er beretningen om den kamp, udmarkens opdyrkere måtte bestå mod en hård og umild natur. »Hos enhver dansk, der virkelig har set og forstået denne kamp, har den måt-tet fremkalde en dyb følelse af beundring og styrket troen på den indre kraft, der ligger i vort folk«, skrev de jyske landboforeningers formand, klitinspektør V. Pinholt, da bogen i 1929 udkom første gang. Ingen har bedre end Fri-felt formået at vise folk denne betagende bedrift. Se iøvrigt *Fra Ribe Amt 1930*.

TO MUSEUMSARSSKRIFTER.

I 1963 har to Esbjergmuseer hver udsendt deres årsskrift for første gang.

Fiskeri og Søfartsmuseet indleder sit med en appel fra formanden, lektor *Arne Espegaard* om nødvendigheden af et »*fiskerens museum*«, for, skriver lektoren, »i få lande spiller fiskeriet så stor en rolle i forhold til befolkningsmængden som i Danmark. Det gælder ikke om et idealiseret og romantiseret billede, men om hvad der nøgternt og håndgribeligt taler om hans kamp for brødet gennem tiderne.« Dette mål vil alle sikkert gerne ønske museet lykke og held til at nå, og man kan kun håbe, at dette museum må få plads i fiskerbyen Esbjerg — hvad det da også er godt på vej til. Dernæst bringer fiskeskipper *Laur. Thygesen* en artikel om *Kutterfiskeri i Nordsøen*, en levende og særdeles velskrevet oversigt med skildring af den gamle fiskers — krogfiskerens — kår og virke fra skuespiller *Schmidts* og hans indberetningers tid (1859) til den store omvæltning, som motor og Jens Vævers opfindelse af snurrevoddet bragte, og videre om kårene under krigen til i dag, bl. a. med en omtale af *Chr. Venøs* og dr. *Blegvads* indsats for sildefiskeriet. — Direktør *Claus Sørensen* fortæller underligt gribende om *Langli*, hans fødeø, om øens glansperiode 1880—1910, da der var 5 familier derovre. *Claus Sørensen* har selv oplevet det gammeldags fiskeri med esepiger og saltere og giver en fortrinlig skildring heraf, ligeledes af det ejendommelige landbrug, af den spændende vandring ad ebbevejen ved nattetid, hvor vandet dengang var $\frac{1}{2}$ m dybere end nu. Beretningen er isprængt små rørende træk, som da *Claus Sørensen* som 6-årig var med sin mor for at trøste de enker, hvis mænd var blevet på havet. Farlig var stormfloderne, og den store flod 1909 blev en katastrofe, og da den gentog sig 1911, solgte beboerne øen. Fyldigst er *Bue Kaaes* artikel: *Lidt om saltvandsfiskeriet i Riberhus len omkr. 1600*, hvor han på grundlag af lensregnskaberne giver en grundig skildring af egnens fiskerlejer og af alle de problemer, der er knyttet hertil. Arkivar *Andreas Møller* behandler *Bjergelavet »Blåvand«* og *dets båd*. Det ser ud til, at bjergelavens historie iøvrigt ikke kendes særlig godt, hvorved *Møllers* afhandling bliver endnu mere kærkommen. Sluttelig

gennemgår *Arne Espegaard* de *fiskegrejer*, der nævnes i et skifte på Sønderho 1743.

I »*Esbjerg museum 1963*« skriver organist *Erik Riberholt* om orgelbyggeren *Johan Andreas Ohrt*, der blev »en Vestkystens orgelbygger«, og det orgel, han i 1857 leverede til Varde kirke, og som i 48 år gjorde tjeneste der, men som derefter solgtes til Guldager kirke, og nu skal det gamle Varde orgel så opstilles i Esbjerg museum. Ohrt var sønderjyde, uddannede sig som orgelbygger, formentlig i Tyskland, men virkede dog sin meste tid som organist og degn i Gram. Sluttelig giver Riberholt en grundig redegørelse for orgelets mekaniske opbygning. I samme årbog fortæller *Niels Thomsen* om *et sjældent jættestuekar*, en såkaldt frugtskål, dog ikke fundet i en jættestue, men i en stendyngegrav i Skovbølling. Karret er heller ikke nogen almindelig frugtskål. Med dets timeglasformede opbygning minder det om kar så langt borte som på Sicilien.

I *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1961*, der først udkom sidste februar, har pastor *K. Høgsbro Østergaard* skrevet en levende, ja næsten spændende afhandling om sine *arkæologiske undersøgelser i Brørup kirke*. Efter ydret at dømme synes denne kirke at være en af Valdemarstidens sædvanlige romanske granitkirker. Østergaard påviser imidlertid gennem sine undersøgelser, at den har afløst en tidligere romansk kirke med apsis, kor, skib og tårn, der har stået så længe, at den endog har fået koret forlænget mod øst. Han har fundet denne gamle granitkirkes fundamenter og dens murmateriale med romanske vinduesoverligger og apsissten anvendt i den nuværende. Og han viser, at det må være sket mellem 1350 og 1500, og således er kirken ikke fra den romanske tid. Den første stenkirke synes opført i 12. årh. Så kommer det særligt betydningsfulde! Østergaard fandt spor af to trækirker på stedet, der viste sig som rækker af stolpehuller. Den ene — antagelig den ældste — må dog mestendels have ligget syd for det nuværende kirkehus; den har haft jordgravede runde stolper med not og brede fjederplanker. Den andens stavværk synes at have hvilet i en fodrem mellem enkelte jordgravede runde stolper, sådan som det findes ved flere trækirker i Skandinavien. Den synes opført ca. 1050. — Og så kom det sidste spændende

fund, der fastslår rigtigheden af præstens konklusioner! Da koret forleden skulle have blytaget fornyet, viste det sig, at en del af brædderne, der tjente som tag under blypladerne, var gamle planker med not og fjer, de håndgribelige rester af en middelalderlig stavbygning! Hvis den første kirke virkelig er brændt, hvad Østergaard formoder, må de fundne planker hidrøre fra den anden stavkirke. Dog forekommer det mig underligt, at der slet ikke er fundet trækul i en eneste af stolpehullerne, hvad man måtte vente, hvis kirken var brændt. Gennem mikroskopi er det lykkedes laboratorieforsøgeren Hundrup, Grindstedværket, at fastslå, at plankerne har været malet med blod.*) — I et gravkammer i koret for herskabet på Sønderkov fandtes i en kiste en mønt fra Frederik IV's tid. Det forekommer mig tvivlsomt, at den må opfattes som en »Carons mønt«. Gennem lang tid har det været skik, at den, der lukkede den døde's øjne, lagde en lille mønt på øjelåget, hvis det havde tilbøjelighed til at åbne sig. En sådan mønt kunne let glide ned i kisten; det er formodentlig det, der er sket her. — Man kan ikke andet end beundre den utrættelighed, omhyggelighed og rige kombinations-evne, Østergaard viser ved sine kirkeundersøgelser. Det er i sandhed imponerende, hvad han derigennem har fået Brørup gamle kirke til at røbe om fortidens gåder.

I Kirkehistoriske Samlinger 1963 har *H. K. Kristensen* skrevet »*Et provstevalg*«. Det drejer sig om de scener, der udspillede, da pastor Rasmus Svitser i Varde 1729 blev provst, mens hr. Michel Pedersen Engel i Nørre Nebel som herredets ældste præst ville have været det. Han forsøgte sig både med bestikkelser hos biskoppen og klage til kongen, men lige lidt hjalp det. — Samme forfatter har i »Sønderjysk Månedsskrift«, martsnumret, skrevet om *Rejsbykalk*, en skælkalk, der også anvendtes i vort amt, bl. a. på Riberhus. — I »International review of education«, vol. VIII 1962 har statskonsulent, dr. *Roar Skovmand* skrevet om *Johannes Novrup and Danish adult education* og giver her et smukt billede af Novrups liv og virke, navnlig af hans intensive arbejde for Unescos voksenundervisning, som grundlæggeren af Magleås højskole og som en drivende kraft i »Mellempøkeligt Samvirke«. — I »Skalk« 1962,

*) Om maling med blod se Tobiassen Kragelund i *Fra Ribe Amt* 1946, 483 ff.

nr. 3 har *Lennart Edelberg* og *Mogens Bencard* skrevet *Ribes lod*, det er en yderligere uddybning og klaring af den opfattelse af Ribes tilblivelse, som Edelberg tidligere har givet, se foran s. 486.

Af »*Ringkjøbing Købstads Historie*« er nu udkommet 8. hæfte. Forfatteren landsarkivar *C. Lindberg Nielsen* skildrer her kirken, gudstjenestens forskellige former gennem tiderne samt latinskolens historie. Den kyndige forsker viser bl. a., at det er en misforståelse, når kirken er blevet kaldt en St. Jørgens kirke. Der omtales fra luthersk tid så mange givere, hvis gaver sammen med kirkens egne anskaffelser smykker kirken, at det giver forfatteren anledning til at skrive: »Baade de gamle Mestre og de nye Kunstnere og Haandværkere kunde med Grund have anbragt som Inskription i Kirken Kong Davids gamle Ord: »Herre, jeg har elsket dit Huses Skønhed.«

Også en sognebog fra vort naboamt må vi nævne blandt årets høst. Det er præmietageren *Alfred Kaaes* store fornemme bog: *Lem sogn*. Forsynet med Kaaes egne tegnninger og skrevet med noget af en digters pen mærker vi foreningen af kunstneren og historikeren. Her er grundige arkivstudier såvel som studier i landskab og arkæologi og indsamling af tradition, bl. a. møder vi her de kendte oldtidsagre og hustomter på Øster Lem hede. Fra oldtiden fortsættes med middelalderminder, Fra reformationen til matrikelstiden, Den unge enevælde, Stavnsbåndets århundrede, Reformtiden, Nye tider, Op mod vor tid — for at slutte med gårdhistorien: De gamle gårde i sognet. — Når bogen er blevet et sådant pragtværk, som den er, skyldes det, foruden forfatteren naturligvis, først og fremmest afdøde læge *Andreas Toft*, der stiftede et legat til en beskrivelse af sognet.

H. V. Gregersen: DEN LUNEBURGSKE SALTOKTROI.

Salt er en livsnødvendighed. Lüneburgsalt var p. g. a. den fine kvalitet særlig eftertragtet. Men fra middelalderens slutning trængte billigere fransk og pyrenæisk havsalt frem, dette var dog ikke velegnet til saltning af smør. Vi havde også hjemligt salt fra de nordfrisiske kystegne

og periodevis andetsteds fra, f. eks. fra sydenden af Ringkøbing fjord. Den gottorpske regering og senere den danske for hertugdømmernes vedkommende og anført af ærkesvindleren, den både i dansk og svensk historie velkendte baron Görtz, tilbød at tildele lüneburgerne et monopol, en oktroi, hvad lüneburgerne var mere end villige til at indgå, da engelsk salt truede deres eksport, og samtidig skulle regeringerne have deres kage melet. Al anden produktion og handel skulle så være forbudt. Det blev en dundrende fiasko. Dels var der mange kæltringer blandt lederne, dels fortsatte produktionen af frisisk salt, til afgravning af den saltholdige tørv øgede faren for stormfloder, og kvaliteten blev tilmed for ringe, dels havde Flensborg og Åbenrå privilegium, og dels fremmede blandingen af hertugeligt og kongeligt gods dernede et fortrinligt smugleri. Gregersen har her udført et kæmpearbejde med undersøgelser i såvel udenlandske som indenlandske arkiver for at udrede disse spegede tråde og klarlægge de indviklede aftaler og — snyderier. Resultatet er blevet en i høj grad interessant læsning.

Th. Kaufmann: MINDER OG TANKER.

Kaufmann er vokset op i et småkårshjem i Bovrup; på en særdeles velskrevet og smuk måde fortæller han erindringer fra grænselandet. Den første trediedel af bogen giver skildringen af barn- og ungdomstidens forhold, næsten rent folkemindestof med en omtale af mange gamle skikke, ofte mindende om vore, også om drikkeriet og afholdsbevægelsen. »Snese af hjem, der havde været et helvede, blev nu lykkelige og gode hjem.« Kaufmann blev væver som sin far, men fik ellers meget andet at varetage, 1899—1901 var han soldat, hjemkommen begyndte han at skrive artikler i aviserne, søgte at modarbejde enhver form for klassedeling i den nordslesvigske befolkning og blev i genforeningstiden den eneste af småkårsfolkenes repræsentanter, der sendtes ud i forreste linje. Han kom bl. a. til at organisere den sønderjydske håndværkerstand. Den 1. verdenskrig, da han atter var indkaldt, overgangstiden og det nationale arbejde er da det, der optager den større del af bogen.

*Johan Hvidtfeldt: KAMPEN OM OPHÆVELSEN AF
LIVEGENSKABET I SLESVIG OG HOLSTEN 1795—1805.*

Det er den nye rigsarkivars doktordisputats, her foreligger. Her vises en kamp »mellem mennesker om mennesker, ofte ført på det højeste politiske plan, men vel også i det enkelte menneske, mellem standsegoisme, bundthed af tradition, angst for fremtiden på den ene side og tidens ideer om menneskeværd og menneskefrihed på den anden.«

Den livegne måtte udføre hoveri i et hos os ukendt stort omfang, han havde ikke fri rådighed over sin person, han måtte kun tage ophold, hvor godsejeren bestemte det, han måtte ikke gifte sig uden tilladelse, ikke sende sine børn i lære, ja kunne sælges eller mageskiftes. Ligesom vornedskabet i kongeriget er livegenskabet i hertugdømmerne ikke indført ved nogen lov, godsejeren hævdede fuld ejendomsret til bondejorden, hvor den livegne havde fået et stykke overladt, godsejeren skulle dog underholde syge og forarmede.

Kejser Joseph II var den første i Europa, der ophævede livegenskabet (1781), og selv om mange af hans reformer blev ophævet ved hans død, blev denne stående. Tankerne om menneskerettighederne gjorde sit, også eksemplet fra kongeriget om stavnsbåndsløsningen, og nogle godsejere begyndte da på ophævelsen eller gav arvefæste. Men det var dog regeringen i København, det vil først og fremmest sige A. P. Bernstorff, der havde godser dernede, som støbte kuglerne og stod bag ved udviklingen, støttet af Schimmelmann og kronprinsen. Bernstorff ønskede, ridderskabet selv skulle nedsætte en kommission. Spændende er det at opdage, hvordan han tilrettelægger det hele og får andre spændt for sine tanker. Efter nogen modstand lykkes det, idet det følte som en politisk nødvendighed, regenten, kronprinsen, ønskede det. Ved lovens afgørende behandling viser rigsarkivaren, at det utvivlsomt er kronprinsen selv, der griber ind og bestemmer to meget vigtige ting: bondebrugenes antal må ikke formindskes, som i Danmark kan bondejorden ikke blive herregårdsjord, bønderne beskyttes, ligeledes en bestemmelse om, at hoveriet skal gøres bestemt.

Det er et kæmpearbejde, der ligger bag denne disputats,

hele det indviklede problemkompleks med en urskov af synspunkter og opfattelser er klarlagt, livegenskabets oprindelse og udvikling i det østelbiske område, hertugdømmernes indviklede forhold, hvor reglen i Slesvig var, at hvor godsejeren ikke havde jurisdiktion, var der ikke livegenskab, og hvor der fra 1765 igangsattes en udstykning af domænerne, og de livegne på de kgl. amter og godser blev fri. Senere følges reformernes gennemførelse fra sted til sted, og da loven trådte i kraft 1805, var livegenskabet ophørt på mange godser, i Slesvig næsten overalt. Kronprinsen selv skrev i et privatbrev, at livegenskabet altid havde været ham forhadet, og det var en 20-årig yndlings-tanke, som nu gik i opfyldelse. — Vældige arkivmasser, danske og tyske, offentlige og private er gennemarbejdede, ligesom bjerge af litteratur. Resultatet er da også blevet et så omfattende og grundigt værk med ny viden, at man fyldes af beundring.

H. K. K.

H. C. Larsen og A. Chr. Andersen: STREJFTOG GENNEM GRINDSTED BYS OG EGNS HISTORIE.

Den 3. januar 1913 åbnede Varde Bank en ny afdeling i Grindsted. Og gennem de svundne 50 år siden da har Varde Banks Grindsted afdeling været et virksomt led i byens og egnens rivende udvikling.

50 års milepælen har banken bl. a. mærket ved at udsende et smukt og værdifuldt lille festskrift (60 sider).

Grindstedegnens historiker, sygehusinspektør H. C. Larsen fortæller om »Strejftog gennem Grindstedegnens Historie« især samlet om herregården Urup og om Grindsted gamle kullede kirke, der desværre måtte delvis nedrives for at udbygges til »Hedens Domkirke«.

Et lille kapitel om hedeopdyrkning, mergling og engvanding er ikke det mindst fængslende i disse »strejftog«. En del sjældne gamle billeder fra Grindsteds allerførste tid giver disse skildringer øget værdi.

A. Chr. Andersen, der som sognerådsformand og formand for mange af egnens faglige og økonomiske sammenslutninger står midt i dagens krævende arbejde med at forme og udbygge den voldsomme fremdrift, tegner i et afsluttende afsnit Grindsted by i dag, og således som by-

planlægning og et forudseende bystyre regner med, at udviklingen vil forme sig i det kommende årti.

Det af Grindsted Bogtrykkeri smukt trykte lille skrift giver et godt bidrag til Grindsted egns og bys historie, der endnu ikke er samlet, men må findes frem fra mange spredte kilder.

S. F.

Virksomheden

Atter sidste vinter har der været afholdt *hjemstavnsaftener* flere steder i amtet med god tilslutning. Det har således været tilfældet i Lindbjerg, i Ølgod, i Varde to aftener, i Esbjerg med en udstilling fra besættelsestiden, der blev besøgt af 2000 mennesker, og i Lunde, hvor der var en særdeles smuk udstilling arrangeret af kvindeforeningen. Til fællesskuet i Varde var der knyttet en historisk udstilling med dokumenter og andre genstande, der havde forbindelse med stavnsbåndet og de store reformer, og som for en stor del var hentet hos amtets museer, der velvilligt havde stillet dem til rådighed, ligeledes ydede museumslederne Øllgaard og Bencard samt sparekassedirektør Clausen Nielsen betydelig hjælp. Udstillingen blev beset af over 10.000 personer.

Således synes der at være en stigende interesse for historien. Derom vidner også flere sognebøger her fra amtet og andre lokalhistoriske arbejder såvel som samfundets eget ikke ubetydelige *bogsalg* i det forløbne år. Ikke alene bliver stadig flere og flere af vore årbøger udsolgt, og andre er nær ved at være det, 1. oplag af vore småskrifter er udsolgt, og vi har fremstillet 2. oplag både af »*Vejledning i Læsning af Gotisk Skrift*« og af Lyngbos »*Vestjyske billeder*«. Oms'en og de stigende priser har gjort, at hæfterne nu koster henholdsvis 3,50 og 8 kr. De fås ved henvendelse til H. K. Kristensen, Varde, eller John Kvist, Egtved. De kan også købes i boghandelen.

Vi håber, den større interesse også vil bevirke en større tilgang af nye medlemmer, og beder alle vore læsere om at være behjælpelige hermed. *Bare hver ville skaffe et nyt medlem!* Det skulle ikke synes uoverkommeligt.

Arsmødet afholdtes under god tilslutning i Lunde. De sædvanlige beretninger og regnskabet aflagdes og god-

kendtes, og valgene var genvalg. Derefter holdt Sal. Frifelt foredrag. »Glimt fra Europas ældste kulturer i udgravninger på Kreta« kaldte han det og ledsagede det med sine egne farvelysbilleder og levendegjorde således denne fjern fortid for os. Sluttelig vistest Lunde sognefilm, optaget af kommunen, samt en privatfilm, der viste en 80-årigs fødselsdagsfest.

Det gamle Ribe var *sommerstævnets* by, og en stor skare deltagere begav sig på byvandring under H. K. Kristensens ledelse. Ved kaffebordet redegjorde adjunkt Lennart Edelberg for de slutninger, han ud fra undersøgelser i Ribes undergrund har kunnet danne sig om byens oprindelse. I Quedens gård skildrede byantikvar Bencard gårdens historie og de minder, selve bygningsværket rummer, og derefter viste han omkring i det endnu ikke færdigrestaurerede hus. Heller ikke denne gang undlod den gamle kulturby at udøve sit trylleri på beskueren.

Vi har overtaget *restoplaget af rektor Kr. Bruuns smukke erindringsbog »Fra de grønne marker til de grå mure.«* Vi tilbyder den *gratis* til vore medlemmer mod at betale forsendelsesudgifter 1,50 kr., som kan indsendes i frimærker, henvendelse til lærer H. K. Kristensen, Varde, eller John Kvist, Egtved.

Nye medlemmer 1962

Direktør J. Jacobsen, Vamdrup.
 Lærer V. Schaarup Brøkner, Vamdrup.
 Michael Stender, Vamdrup.
 Lærerinde Agnes Jensen, Andst.
 pens. lærerinde Metha Thaysen, Lille Andst.
 Fru Edith Aagaard, Gredstedbro.
 Redaktør C. Dalsgaard-Petersen, Varde.
 A. Tuxen Hansen, Kgs. Lyngby.
 Otto Frøsig, Tistrup.
 Købmand Johs. Hansen, Brørup.
 Lærerinde M. Reinholdt Madsen, Esbjerg.
 Lærer Robert Kværnø, Tistrup.
 Lund Pedersen, Kolding.
 Gårdejer Anker Knudsen, Hjarup.
 Bankdirektør Anton Torngaard, Varde.
 Haslev Folkebibliotek.

Direktør Sven Nielsen, Paris.
 Bankbogholder Thyssen Iversen, Varde.
 Kæmner K. P. Sørensen, Ansager.
 Læge J. P. Karkov, Bramminge.
 Lærer Meldgaard, Nordenskov.
 Lærer A. Michaelsen, Vojens.
 P. Tygesen Nielsen, Oksbøl.
 Bogholder H. Warrer, Esbjerg.
 Fru Marie Lauridsen, Esbjerg.
 Dyrlæge Uhre, Ølgod.
 Bogtrykker Gunnar Kristensen, Nr. Nebel.
 Direktør Hans Weis Larsen, Nordenskov.
 stud. jur. C. Teilmann Hald, København.
 Kriminalassistent E. Noll Jensen, Esbjerg.
 Lærer S. Hansen, Ølgod.
 Karetmager Karl Nielsen, Blanke.
 Civilingeniør Juhl, Esbjerg.
 Alb. Lauridsen, Gørding.
 Skoleinspektør J. W. Rasmussen, Andst.
 Købmand Bundgaard, Varde.
 Adjunkt Verner Bruhn, Esbjerg.
 Lærer Ejlif Kærgaard, V. Vedsted.
 Lærer Andreas Gydesen, Haderslev.
 Gårdejer Johannes Larsen, Veerst.
 Lærerinde Marie Thomsen, Gilbjerg.
 Direktør Holm Pedersen, Varde.
 Günther Kiær, Virum.
 Kontorchef H. N. Skade, København.
 Journalist C. F. Goosmann, Varde.
 Organist Riberholt, Esbjerg.
 Førstelærer Aksel Nielsen, Rejsby.
 Assistent Søren Vad, Tistrup.
 Førstelærer N. Raun Pedersen, Varde.
 Gårdejer Børge Østergaard, Janderup.
 Fru Helga Høier, Charlottenlund.
 Rangerformand H. V. Kaalund, Grindsted.
 Skoleinspektør K. M. Nielsen, Esbjerg.
 Læge Grann Petersen, Vamdrup.
 Førstelærer Schultz, Vrøgum.
 Lærer Paabøl, Rindby.
 Forstander Axel Lauridsen, Bornholm.
 Gårdejerske A. M. Poulsen, Arre.

Regnskab 1962-63

	INDTÆGT.	UDGIFT.
Kassebeholdning	7356,74	2763,05
870 ord. medlemmer à 10 kr.	8700,00	1770,00
1 » » 5 »	5,00	1233,80
26 kommuner à 12 kr.	312,00	900,00
13 » » 20 »	260,00	878,06
2 » » 25 »	50,00	208,10
1 kommune » 15 »	15,00	484,50
78 biblioteker à 10 kr.	780,00	201,00
1 bibliotek 30 »	30,00	297,09
1 » 20 »	15,00	1000,00
8 subskribenter	830,00	83,50
Salg af Lyngbohæfter og Got. Skr.	67,50	9073,89
» » gl. årbøger	2080,10	Kr. 23392,99
Tilskud: Kulturministeriet	1665,00	Vest- og sønderj. Kredittf. obl. 4½ % .....
» Ribe amtstue	250,00	I overformynderiet til 4 % .....
» Varde kommune	200,00	Grundfond pr. 1. april 1963 .....
» Varde Spare- og Laanecks.	50,00	Beredskabskonto pr. 1. april 1963 .....
» Nr. Nebel Sparekasse	50,00	7658,96
Refunderet porto	2215,00	Egtved d. 5. juni 1963.
» papirafgift	546,12	JOHN KVIST.
Forskelligt	61,00	Revideret og i orden.
Renter af Kirstine og Th. Mølhedes legat ..	130,95	Ribe, d. 12/6 1963. Ølgod, d. 9/6 1963.
» » bankbeholdning	556,82	Lennart Edelberg. H. Øllgaard.
	206,76	
	Kr. 23392,99	

Navneregister

Ved H. K. Kristensen.

Forkortelser: fg. = foged; forf. = forfatter; gmd. = gårdmand; hd. = herred; hgd. = hovedgård; hmd. = husmand; pr. = præst; prof. = professor; propr. = proprietær; s. = sogn. Endnu flere let gennemskuelige forkortelser er anvendt.

A

Aakjær, Sv., rigsarkivar 519.
Abildgaard, Eggert 18.
Adserbøl, Lindknud s. 540.
Agersnap, E., adjunkt 202, —
Hans, maler 199, — N. Chr.
199, 246f.
Agerfeld Uro, Vinding s. 66.
Agerkrog, Tistrup s. 183.
Alkærsig, S., forf. 138.
Allerup, Tjæreborg s. 46f.
Alslev by og s. 37, — kirke
346, — s. 3f, 32.
Amhede, Egtved s. 428, 561,
566, 579, 581, 623.
Amrum 106.
Allerslev Jensen, oberstløjtn.
158.
Anchersen, J., kirkevæрге
377.
Andersen, A. C., pr. 216ff,
220, 223, — sognerådsfor-
md. 639, — Ane 234, —
Bollerup, landstingsmd.
201, — H., gmd. 102, — J.,
gmd. 530, 533, 536, 562,
575f, 579, — Jesper, gmd.
530-40, — K., købmd. 569,
— Knud 571-75, — Mathil-
de 630, — Mikkell, gmd.
576, — Nis, rytterbonde
444, 564, — Vald., overlæ-
rer 157, 584.

Anderskone, Karen, trold-
kone 130ff.
Andreasen, A. D., pr. 74, 77,
84.
Andresen, H., kancelliråd
333, — Margrethe 324.
Andrup, Skast s. 136.
Ansager by og s. 199, 477.
Anst hd. 428-44, 529-83, — s.
441.
Appel, Jac., forst. 233, 244.
Appenholt skov 501f.
Arens, løjtnant 62.
Arnfred, J. Th., forst. 204,
218, 224, 230.
Asbo, Bække s. 438, 562,
569ff.
Astrup, F. R., lærer 304.

B

Bachmann, H., overfører
428f, 567, 580f.
Bakkensen, J., gmd. 468.
Ballum birk 107.
Bandsbjerg, Janderup s. 6.
Bang, P., viceborgmester 535,
538.
Barfod, Claus L., pr. 47.
Basse, Simon, toldinsp. 569.
Bastrup, Vamdrup s. 560, 578.
Becher, J. C., prof. 152, 481f,
— Joh., kvartermester 575.
Bencard, musinsp. 641f.

Berthelsen, H., foged 99.
 Bertramsen, Jak. 434.
 Betzer, klokker 387.
 Billo, Henning 13.
 Billum by og s. 342, 347, 537, 597, — kirke 354.
 Bjerke, Kjeld, kontorchef 314.
 Bjerrum, Otto, gmd. 548, — Ydre, Ribe domk. lands. 509, 522.
 Blaksmark, Varde lands. 63.
 Blatt, Caspar, korporal 434.
 Bloch, V., pr. 200, 210.
 Blåvand, Oksby s. 467ff.
 Bobøl, Føvling s. 533.
 Boel, Kirsten, troldkone 132.
 Bojsen, P., forst. 200f.
 Boldesager, Jerne s. 136, 269f.
 Bonde, Aage, overbibl. 310.
 Borch, L. B. 561, 570.
 Borg, Jep, købmd., fæster 543f.
 Borre, Ål s. 92.
 Bramminge by og s. 158, 480, — efterskole 207f, — J. P., gmd. 376, — S. J., hdfg. 17f.
 Brandberg hgd., Kollerup s. 599.
 Breum, Jan L., degn 478.
 Brik, Ål s. 299.
 Briksbøl, Skads s. 5.
 Brink, H., møller 468-72, — Joh., møller 471f, — Berthe Christine 468-72.
 Brok, Jørgen, kirkeværge 377.
 Brorson, C. C., pr. 556f, — H. A., biskop 307f, — J. H., pr. 349.
 Bruun, Kr., rektor, 153, 313, 483, — 639.
 Bryske, Truid 168, 171f, 174ff, 184, 190.
 Bryderupgård, Læborg s. 584, 588, 591.
 Bræstrup kro og s. 592.
 Brøndum s. 3, 347, 381, 627.
 Brørup by og s. 539, 584f, 593, 596, 634, — kirke 486.
 Brørupgård og s. 540.
 Buch, J. S., stud. 20, — Knud, gmd. 437, 440, 561f, 565.

Buchwald, Chrf. v. 28, 31, 346.
 Bukh, P., forst., pr. 245, 248.
 Bull, S., dragon 575.
 Bække by og s. 588f, 594, — s. 541.
 Bønløkke, Ingvar, lærer, pr. 243ff.
 Bønstrup, Vamdrup s. 620.
 Børsmose, Ål s. 299f.

C

Christensen, A. 127-30, — Bakken, gmd. 354, — C. P. (Kræn Baun), bygmester 393, — H., delefoged 352f, — Ib, gmd. 618, — J., amtskriver 534-40, 546f, 566, — Jep, gmd. 437, — Jes, gmd. 468, — Karen 478, — L., sognefoged 557, — M., degn 328, 478, — N., sognefoged 297, — Niels C., gdr. 218, 227, 231f, 242, 245, — P., gmd. 579f, — Poul, gmd. 437, — Simon, glarmester 475, 477, — Svend, gmd. 438, 440, 562, 565, — Søren, gmd. 540, — Torsten, hmd. 72f.
 Claudi, S. V., provst 384, 386f, 600.
 Clausen, rådmd. 126, — H. V., lektor 492f.
 Clausen Nielsen, sparekassed. 641.
 Cohn, købmd. 330f.
 Curtz, H. P., pr. 465.

D

Dahl, H. 594.
 Danielsen, hestehandl. 567.
 Dankirke, V. Vedsted s. 504, 523.
 Darum by og s. 446, 480.
 Daugaard, J. Brøgger, provst, biskop 70f, 78, 82, 387.
 Debel, Ø., Lunde s. 92.
 Dollerup, Skanderup s. 575, 577.
 Dombroik, kapt. 346, 348, 351.

Drabæks mølle, Skanderup s. 560, 624f.
 Drønderup, Ødis s. 428.
 Drewsen, plantør 224.
 Dronninglund hgd. og s. 350f.
 Drostrupgård, Læborg s. 594.

E

Edelberg, L., adjunkt 153, 157, 312f, 486, 636, 642.
 Eggers, P., pr. 448, 465.
 Egholt, Lejrskov s. 428, 439, 441.
 Egmosgård, Grindsted s. 307.
 Ehrenfeld, Steph. N., prop. 550f.
 Ekknud, Ølgod s. 541.
 Elholm, møller 283.
 Elkjær, A. 594.
 Eller, Edv., pr. 227.
 Endrup mølle, Nykirke s. 446.
 Endrupholm hgd., Nykirke s. 461.
 Engel, Anne 286f.
 Engelstoft, birkedom. 460.
 Enggården, Vamdrup 284f.
 Eriksen, E. (Gyldenstjerne), ridder 528.
 Esbjerg 267f, 277, 403, 633.
 Eskelund, Brørup s. 529-40, 584f.
 Eskesen, P., hestehandl. 593.
 Espegaard, Arne, lektor 633.
 Estrup hgd., Malt 343, 567, 580f, 595.

F

Fårkrog, Jep H., sognefg. 575, 576-79.
 Fanø 49f, 53, 57f, 140ff, 459.
 Farup, N., by og s. 347, 541, 547f, 508, — s. 93, 95, — Sdr. 99f, 508, 512, 515, 527f.
 Faverholt, Sem s. 473.
 Feilberg, H. F., dr. phil. 486.
 Fenger, Sv., pr. 244.
 Ferup, Lejrskov s. 439.
 Folding by og s. 593.
 Foldingbro, Folding s. 589, 593.

Fonager, pr. 224.
 Forum, Brøndum s. 628.
 Forumlund, Brøndum s. 136.
 Foss, H. J., pr. 465, — O. T., pr. 465.
 Fovslet, Ødis s. 437, 439, 567.
 Fovrfeld, Guldager s. 41.
 Frandsen, Christ., gmd. 398, — Gregers, gmd. 618, — H., gmd. 474f.
 Frank, Isak, fuldmg. 429, 432.
 Frederik VI 638, — VII 605f.
 Fredtoft, Al s. 469.
 Frifelt, Sal., forf. 306, 356, 485, 632, 640.
 Friis, A. 190, — A. H., gmd. 398, — Albret, lensmd. 9f, 12, 16ff, — Anne 18, 190, 192, — Berthelsen, viktualiehdl. 237, 247, — Else 18, 34, — G. M., hdsskr. 445-66, — H., vognmand 324, — H. A., gmd. 398, — H. D., pr. 57, — H. N., borger 178, — Lisbet 18, 170, 176, 181, 183, 186, — Margrethe 18, 28, 165, — Marie Cath. 465, — N., pr. 446, 465, — Nic. Tranberg, pr. 466, — P., red. 157, 308, 484, 487, — Soph. 12f, 18, 37, 169, 178, 186.
 Frisvad, Varde lands. 551f, 557.
 Føhr 106.
 Føvling by og s. 136.
 Fåborg s. 3f, 30, 62f, 628.

G

Galt, Dorthé 1.
 Galten, V., pr. 611.
 Galtho, Tistrup s. 129.
 Gammelby, Jerne s. 47, 585, 587.
 Garnholt, Fr., borger 21.
 Gejsing, Anst s. 428, 441.
 Gelballe, Skanderup s. 441, 559.
 Gesing, Brøndum s. 136, 628.
 Gesten by og s. 442.
 Gerndrup, Brørup s. 530ff, 534, 540, 587f, 594.

Gersdorff, C. C. 31f, 39f.
 Gjørup, Knud, pr. 224f, 229.
 Gjording, P., pr. 610.
 Gløe, Anne Sophie 286.
 Graabæk, H. B., pr. 246.
 Gram, Magnus 165.
 Granly, Vamdrup 284.
 Gredstedbro, Jernved s. 62,
 292.
 Gregersen, A., hdsskr. 536, —
 H. V., lektor 309, 636, —
 Valborg 228.
 Grene s. 297f.
 Grimstrup by og s. 135, 251.
 Grindsted 639f.
 Grünhagen, kapt. 346.
 Grydvad, Janderup s. 92.
 Grærup, Al s. 92, 299.
 Gude, Dorothea C. H. 547.
 Gudsnap, Kalvslund s. 92.
 Guldager 317, 346.
 Guldsmed, Ditlev H., byfoged
 86f, 90.
 Gørding by og s. 484, 608f, —
 hd. 460.

H

Haahr, Johanne M. 151, —
 P. H., lærer 150f.
 Haar, H. H., gmd. 540.
 Haderslev 291.
 Hafdrup, Vamdrup s. 624.
 Hald, Kr., prof. 311.
 Hamborg 589f.
 Hannevang, Billum s. 6.
 Hanning Hedegd., Bølling
 hd. 65.
 Hansdatter, Karen 286-90.
 Hans d. Ældre, hertug 527f.
 Hansen, Anker, amtsforv. 623,
 — H., delafoged 474f, —
 murer 403, — prop. 608, —
 H. J., gdr. — H. P., muse-
 umsforst. 314, — rigsdags-
 md. 492f, — H. Terkel, gdr.
 223, — J. 562, 620, — Jo-
 hanne, lærerinde 203, 207,
 — Karen 283, — Kjeld 545,
 — Knud C., gmd. 393, —
 M., gmd. 576, — borger 165,
 — N., birkefig. 472, — gmd.
 243, — (Mortensen), lærer,

forst. 198-209, 212f, 239, —
 N. Jesper, prok. 82f, — Ole,
 gmd. 585, — P., gmd. 530-
 34, — P., møller 283, —
 Peter S., møller 471f, —
 Poul 568, — S., møller 282f,
 — Thv., gmd. 404, — Val-
 borg 207f.
 Haraldskær hgd., Skibet s.
 171-76, 183f, 188.
 Harborg, C., gmd. 224.
 Harch, A., sagfører 322, 324,
 335.
 Harchis, Ingeborg, troldkone
 544.
 Hatt, Gudm., prof. 145-48,
 152.
 Hattensen, borgm. 322, 324,
 338.
 Hausmann, Fr., tolder 546.
 Hein, Fr., statsråd 547.
 Helms, provst 219-22.
 Hegelund, Anne 182f, — H.,
 købmd. 5, — P., biskop 1,
 5f, 10f, 17, 26, 33ff, 39.
 Hejnsvig by og s. 132f.
 Henne by og s. 347.
 Henriksen, Iver, fuldmg. 299.
 Hermansen, Victor, musinsp.
 149f.
 Hertz, Alf., gdr. 112.
 Hesselmed hgd., Al s. 349.
 Hillerup, Farup s. 92, 538.
 Hjarup by og s. 436-41, 559-
 67, 571, 577f, 582.
 Hjerting, Guldager s. 30, 630f.
 — Kalvslund hd. 91.
 Hjort, V. K., biskop 265.
 Hjortvad, Kalvslund s. 92.
 Hlidarende, islandsk gd. 48.
 Ho by og s. 188, 386, 346.
 Hodde by og s. 153.
 Holck, Henrik 169ff.
 Hole, Christina, red. 417, 419.
 Holm, Otto, murer 356, — P.
 G., hdsskr. 99.
 Holstedbro 66.
 Holsted 108-12, 297f, 536, 590,
 594, 600.
 Horne, V. hd. 345-47, 389, 472.
 Horsens 465.
 Horskær, Vamdrup s. 562,
 620, 624.

Hostrup s. 3f, 30, 32, 628.
 Hovborg kro, Lindknud s. 297.
 Hoven by og s. 489.
 Hulvad, Brørup s. 530, 533.
 Hunderup by og s. 466.
 Hundsbæk hgd., Gørding s. 183.
 Hundsholt, Lejrskov s. 434, 442.
 Husum 14.
 Hviding by og s. 96, 501, 507, 519, — hd. 522, 525, — Nakke 509f, 524ff.
 Hvidtfeldt, J., rigsarkivar 310f, 491, 638.
 Hyldelund, Lindknud s. 127.
 Hygum, V. Nebel s. 628.
 Hyllerslev, Janderup s. 92, 347, 421, 473, — Storgård 394ff.
 Høier, Christian, prokurist 333.
 Høgsbro, Soph., højskoleforst. 293f.
 Høj, N., dyrlæge 237, — Sigrid 234.
 Højrup, Lejrskov s. 569-71, — Ole, musinsp. 314.
 Høm s. 473.
 Hørlyck, H., møller 285.
 Høst, Birgitte C. 475f.

I

Ibsen, P., fæster 543.
 Iversen, H., gmd. 432f, 573, — Karsten, forst. 482f, — L., skovfg. 428, 431, 436, 444, — Peter Kr., landsarkivar 491, — S., gmd. 620.

J

Janderup by og s. 92, 296, 346f, 386, 390f, 402, 404, 412, 421, 597.
 Jakobsen, Antony, selvejer 437, — Morten, gmd. 392.
 Japsen, G., red. 494.
 Jedsted, Vilslev s. 92, 144.
 Jensdatter, Vibeke 609f, 611.
 Jensen, Bertram, vognmand

322, — H., gmd. 608, — Hans Jep, gmd. 400f, — Herman, gmd. 245, — Iver 564, — Jakob 570, — J. L., gdr. 218, — Jens Th., gmd. 224, 227, 229, — J. P. Georg, pr. 78, 80f, 85, — M. Engel, pr. 242, — N., gdr. 217f, 230, 473, 530, 532, 569ff, — N. P., gmd. 233, — Otto, gmd. 108, — S., gmd. 618, — Ulrik A. Beck, gmd. 398f, — Vammen, lærer 243f.
 Jepsen, A., gmd. 611ff, — Bertel, gmd. 436, — Harder 543, — Hans, gmd. 102, 436, — J., gmd. 436, — N., sognefoged 585, — Oluf, gmd. 533, — S., gmd. 431, 434.
 Jernvedlund, Jernved s. 532.
 Jerving, H. Caspar, løjtn. 439.
 Jespersen, A., bolsmd. 533, 536f, — A., ingeniør 486, — M., gmd. 376.
 Jessen, A. 610, — Gunnar, landinsp. 158, — H., defoged 43ff, — Jeppe, fmd. 230, — Maren 610f, — N., forpagt. 539, — Ole K., rentier 631f, — Tyge, gmd. 610f.
 Jordrup by og s. 431f, 434-36, 441, — skov 429.
 Johnsen, H. 594, — N., kirkevæрге 377.
 Juel, Erik 183, 190, — Jørgen P., borgm. 543, — Th. 18, 132.
 Jørgensen, A., kægner 247, Carl Th. 313, — Chr., defoged 532, — Harald, arkivar 492, — Knud, byfoged 573f, — S., gmd. 224, — Th., slotsarkitekt 335.

K

Kaae, Alf., lærer 636, — Bue, lektor 633.
 Kaas, Anne 21, — Gabriel 23f, — J., ritmester 439f, — Mogens 183, 190f, — N. 24f.

- Kallesen, N., hdsfg. 39, 42f, 45.
 Kalvslund by og s. 91f, — hds. ting 618.
 Kamphøven, Morten, red. 154.
 Katstrup, Buerup s. 597.
 Kaufman, Th., væver 637.
 Kelp, H. 304.
 Kiel 34.
 Kikkenborg, Bramminge s. 62f.
 Kinch, J. F., historiker 293.
 Kirche Milstead, Kent 521.
 Kirkeby, Farup s. 93.
 Kjeldsen, Chr., sognefoged 562.
 Kjerulf, H., pr. 67.
 Kjær-Nielsen, E., tandlæge 312.
 Kjær, Elisabeth H. 476, — J. V. 581.
 Klelund, Lindknud s. 129f.
 Klinting, Henne s. 30.
 Klyne, A. S., rådmand 17f.
 Knorborg, Vorbasse s. 118, 131.
 Knude, Skads s. 30.
 Knudsbøl, Jordrup s. 435f, — skov 432.
 Knudsen, H., tingholder 91, — R., pr. 85, 428f, — Terman 610.
 Knurborg, Vamdrup s. 285.
 Koch, G., biskop 213f, 220f, 233, — L. J., dr. theol. 307.
 Koed, P., gmd. 576, 578.
 Koefoed, stiftamtmd. 265.
 Kokspang, Hostrup s. 30, 41.
 Kolding 21, 29, 560, 567, 569, 571, 576, — Kr., lærer 236-41, 243, — Marie 238f.
 Kongeå 559f, 567, 581f.
 Korsbrødregård, Ribe 167, 188.
 Krag, Jørg. 183, — N. 183, 190f.
 Kragelund, Bække s. 562.
 Kravense, Hostrup s. 30.
 Kristiansen, A. 157, — Oluf, møller 282f, — P., møller 283.
 Kristensen, H. K., lærer 152f, 312f, 399ff, 414, 487, 635, — Kr., forf. 629, — S., gmd. 432ff.
 Krog, J. Berthelsen, skovfoged 435, — Knud J., musinsp. 313.
 Krogsgård, Tjæreborg s. 1-47, 161-97.
 Kromann, N. M., fab. 140-42.
 Krusbjerg, Ølgod s. 151.
 Kruse, Chr. 18, — Gabriel 569f, — vadstedrider 571-75.
 Kræmmer, Ras., handelsmd. 590, 593.
 Købbel, Anna, troldkv. 542f.
 Kusk, P. P. 567, — Riger, pr. 247.
 Kvaglund, Jerne s. 30, 41.
 Kvist, John 137ff.
 Kvong 347.
 Kærbøl, Farup s. 541, 548, 610.
 Kærgård, Ål s. 299, 474, — birk 617.
 Kærsing, Brøndum s. 268f.
 Københoved, Skrave s. 285.
- L**
- Lange, Chr., Hesselmed 182, 191, 299, — H., Nørholm 191, — Math., hdsfg. 99.
 Langeskov, Brørup s. 594.
 Langli, ø 633.
 Langsø, Ål s. 299f.
 Lambertsen, C., borger 542.
 Larsen, H. C., sygehusfv. 639.
 Lassen, Hans, musinsp. 314, — Jak., korporal 575, R. R., pr. 476, — Vald., skoleinsp. 335.
 Lasson, J. F., gross. 334.
 Lauridsen, J. Gantzel 484, — J. M., gdr. 143-45, — Knud, gmd. 438, — Agnes 234f, — Anton, gmd. 224, 233, 237f, 243.
 Lautrup, prop. 595.
 Lejrskov by og s. 434, 438, 441, 571, 575, 577f.
 Lerbæk, Horns hd. 167.
 Lille Bjerregård, Ølgod 150.
 Lime, Morten P., pr. 536f.

FRA RIBE AMT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR RIBE AMT

FEMTENDE BIND

VARDE

1960—63

REDAKTION:

Lærer H. K. Kristensen, Varde (formand).
Seminarirektor Sv. Mogensen, Ribe.
Snedkermester Niels Thomsen, Esbjerg.

**K. ROSENDAHLS BOGTRYKKERI AKTS.
ESBJERG**

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Andersen, Agnes:</i> Oksby gamle mølle	467—72
<i>Andersen, Vald.:</i> Hekse i Lindknud sogn 1620 ...	126—34
— Ribe hospital omkring 1800	250—65
— Landevejen Ribe—Tønder 100 år	290—95
— Et snapstingsdrama i Eskelund 1677 ...	529—40
— Af Varhos nyere historie	608—13
<i>Bencard, Mogens:</i> Arkæologiske undersøgelser i Ølgod kirke	355—72
<i>Christensen, Olav:</i> Et oldsagsfund fra Lustrup mølle	122—25
<i>Eller, Edv.:</i> Fra Al sogn	198—249
<i>Frifell, Sal.:</i> Anton Schou, Skovlund	302—03
<i>Friis, P.:</i> Grosserer Cornelius Stau. Varde mu- seums stifter	321—41
<i>Hald, Carsten Teilman:</i> Herredsskriver G. M. Friis's biografi	445—66
<i>Jensen, F. Elle:</i> Kirke- og kulturhistoriske Smaa- ting	373—88
<i>Jensen, Knud:</i> Solvoggen fra Janderup	296
Jydepotter under gulve i gamle stuehuse	389—427
<i>Jessen, Ole K.:</i> En noget ualmindelig skolefundats fra Varde landsogn	550—58
<i>Johnsen, Peder:</i> Paa Session	297—98
<i>Kaae, Bue:</i> Frederik Munk til Kroggård 1—47,	161—97
<i>Kristensen, H. K.:</i> Da stormfloden væltede Riber- hus' mur og ødelagde sæden i Tanderup	86—93
— Friserbønder og vestjyder	106—07
— En mærkelig oldsag fra Vorbasse	118—21
— Strenge straffe	135—36
— Dansk historisk Fællesforenings årbogs- præmie til John Kvist	137—39
— N. M. Kromann	140—42
— Gudmund Hatt	145—48
— Victor Hermansen	149—50
— P. H. Haahr	150—51
— Var der mangler ved muldsærk og ru ...	286—90
— En vide	299—301
— En træhest til auktion og lidt om land- militsten	342—54
— Et par tingsvidner om Wallensteins- krigen	472—74
— En herredsvide i brug	474—75
— Hr. Chr. Simonsen Vardes ægteskab ...	475—78
— Overlærer, frk. Johanne Nielsen	479—80

<i>Kristensen, H. K.:</i> En udmærkelse	497
— Sogneskillet mellem V. Vedsted og Ø. Vedsted	526—28
— Ondaften i Farup sogn	541—49
— At slå øjet ud på en tyv	614—16
— Stormfloden 1615	617—19
— Sagefald fra Skast herred 1623-24	627—28
<i>Kvist, John:</i> Skovtyverier i Andst herred 1707- 1709	428—44
— Smuglerhistorier fra Andst herred 1715-19	559—83
— Træk af vandmøllernes historie, V. Vam- drup, Seest og Rolles møller	620—25
<i>Moos, P.:</i> Vester Vamdrup Vandmølle	281—86
<i>Nielsen, A. Strange:</i> Af en islændings dagbog 1795-96	48—68
<i>Nourup, Leo:</i> Undersøgte, overpløjede gravhøje. Fund i Holsted og Læborg	108—17
<i>Rübner-Petersen, Elisabeth:</i> Fra en svunden tid	597—607
<i>Olesen, Niels og Søren Sørensen:</i> En handels- mand fortæller	584—96
<i>Thomsen, Niels:</i> Jernalderens brolagte stalde ...	266—80
<i>Troelsen, Svend B.:</i> Vester Vedsted under storm- floders hærgen	94—106
— V. Vedsted i oldtid og middelalder	501—25
<i>H. Øllgaard:</i> En »skæggemand« som rednings- mand	626—27
Litteratur om Ribe amt	152—56, 304—15, 481—97, 629—40
Virksomheden	157—58, 316—18, 498—99, 641—42
Nye medlemmer	159—60, 319—20, 499, 642—43
Regnskab	500, 644
Navneregister	645—55

Lindbjerg, Ølgod s. 641.
 Lindenov, Klavs J. 281.
 Lindet Hovgård, Frøs hd. 28, 31.
 Lindknud by og s. 126-34, 443.
 Lintrup, Frøs hd. 92, 127.
 Lohse, H., bogh. 487.
 Lomborg, Ebbe musinsp. 313.
 Lorentzen, N., møllebygger 285.
 Lourups, Anna, troldkv. 544.
 Lund, Anna Cath. 546f.
 Lunde by og s. 312, 347, 475f, 614f, 338.
 Lunderup hgd., Varde lands. 550, 555.
 Lundgård, Farup s. 547f.
 Lunding, H. O., farver 223.
 Lustrup, Sct. Cathrine lands. 122-24, 259, 472f, — birk 472, — mølle 122-25.
 Lützwow, kapt. 348.
 Lydum by og s. 153.
 Lydumgård, Lydum s. 478.
 Lykke, Erik 1ff.
 Lyne kirke 348.
 Lyngbo, Chr., maler 202, 641.
 Lyngvang, Grindsted 306.
 Lüneborg 636f.
 Læborg by og s. 112-17, 304, 585.
 Lønborg bispegård og s. 31.
 Lønne by og s. 306, 347, 618f.

M

Madsen, Chr., gmd. 328, 562, 566, — H., fuldmægt. 581, — L., maler 332.
 Mahler, H., borger 251.
 Malt s. 313, 377f, — hd. 460, 529-40.
 Mandrach, Casimirus 566, — Åstedrider 561, 566, 569, 572.
 Mandø 311f, 479, 502.
 Mathiesen, Mar., gdr. 506.
 Mejls, Varde lands. 552, 557.
 Mejlby, Farup s. 91, 618f.
 Meyer, Johan, sognefgd. 495.
 Michelsen, Cl., gdr. 505.
 Middelboe, S., biskop 60.

Mikkelsen, N. 568, — P. 105.
 Mildsted v. Husum 520.
 Mogensen, Chr., gmd. 376.
 Moltesen, S. 594.
 Moltke, Erik, musinsp. 312.
 Momsen, J., prop. 596.
 Mortensen, R., lærer 138, — Terman, prop. 610.
 Mosevrå, Oksby s. 70, 474.
 Munk, Anne 3, — Else 3, 31f, — Fr., Krogsgård 1-47, 161-97, — Hans, Krogsgård 10, —, Visselbjerg 1, 3f, 8, 10, 16, 31f, 36-39, — J. N., gmd. 540, — Jørgen 33, — Iver 33, — Kirsten, gdr. 605ff, — Maren 3, 8-11, 23, 28, — P. 540, — Sofie 3, 13.
 Munkegård, Sem s. 473.
 Müller, C. C., pr. 381.
 Mygind, Kr. J., lærer 236.
 Myrthue, Hostrup s. 270f.
 Møller, Andreas, arkivar 633, — A. F., møller 285, — C., strandinsp. 570, — Elna, musinsp. 486, — H., møller 59, 62, — H., gmd., møller 557.

N

Nagbøl, Skanderup s. 437.
 Nebel, Nr. 30, 153, 347, 465, — V., Brusk hd. 119, 429, — V., Skast hd. 3f.
 Nees, Vilh., provst 71, 73.
 Sct. Nicolaj kirke, Varde 325f.
 Nielsdatter, Maren 612f.
 Nielsen, lærer 383f, 386, — C., lærer 83, — C. Berg, gmd. 392f, — C. Lindberg, landsarkivar 636, — Chr. V., lærer 247, — Erik (Gyldenstjerne), lensmd. 528, — H., fuldmægtig 438, — gdr. 218, — Herluf, red. 496, — J. 569, — Jeff, matros 479, — Jep, delefoged 532, — Johanne, lærerinde 311, 479f, — Jørgen, gmd. 585, — Karen 585, — Marie 324, 337, — N., gmd.

432, — N. Fischer, gmd. 399, — N. Øllgaard, gmd. 630f, — Niels Åge, sprogforsker 155, — P., gmd. 440 588, — Th., hdsfg. 127, — Thule 577, — Vald. K., gmd. 308, — Willy R. 630.
 Nissen, A. S., buntmager 322, 324, — Markus, møller 620.
 Nordby, Fanø 446.
 Nordentoft, slægt 203.
 Novrup, Jerne s. 41, 639, — Johs., statskons. 487.
 Nymindegab 626.
 Nyby, Læborg s. 540, 585-89.
 Næsbjerg by og s. 251, 628.
 Nørholm mølle 486.

●

Obelitz, C. A. v., provst 212f.
 Okholm, V. Vedsted s. 501, 505, 508, 521, 523.
 Oksby by og s. 69-85, — mølle 467-72.
 Oksbøl, Al s. 152, 188, 204, 231, 236ff, 299.
 Okslund, Lindknud s. 130.
 Oksvang, Skads s. 1, 3f, 9, 12, 29.
 Oldager, J. Chr., sagfører 324, 335.
 Olesen, F., gmd. 588, — Iver, gmd. 530f, — Marie Kirstine 584, — Morten, gmd. 530, — N., handelsmd. 584-96, — Oluf, biskop 313, — Thv., lærer 246.
 Olsen, Olaf, musinsp. 486.
 Olufsdatter, Kirstine, troldkv. 132.
 Omme, S. by og s. 414.
 Ondaften (Lundgd.), Farup s. 541-49.
 Opsneum, Sneum s. 30.
 Overbjerge, V. Vedsted s. 505.
 Overgaard, H., arkitekt 158.
 Ovtrup by og s. 346f.

P

Paaske, P. C., lærer 236.
 Paaskesen, S. 435.

Paulsen, H. Hejselbjerg, pr. 490f.
 Pedersdatter, Petronelle 392.
 Pedersen, Bertel, hdsfg. 441, — Bertram, hdsokr. 434, — Chr., gdr. 224, 580, — Frands, murer 391, — Gravers, gmd. 618, — H., fæster 127, 543ff, — Jes, gmd. 537f, — Knud, gmd. 429f, — L., gmd. 433, 435, — Maren, troldkv. 130, — N., gmd. 516, 530f, — N. Kr., gdr. 218, — P. 562, 564, — lærer, hospitalsforst. 331, — S. 567, — Terman, gmd. 105, — Thue, gmd. 618.
 Permin, pr. 382ff.
 Petersen, J. K. L., pr. 597-607, — W., kasserer 331.
 Plauborg, N. 151.
 Poder, Nis 589.
 Pogwisch, Ditlev 192, — H. 167, 180.
 Pors, M., pr., mag. 22.
 Poulsen, H., skovløber 428f, 444, — rytterbonde 436f, 564, — R., hmd. 370f.
 Prange, Knud, arkivar 156, 311, 495.
 Præstby, N. Nebel s. 30.
 Påby, Harte s. 559.

Q

Quistgaard, hdsfg. 82.

R

Raasted, Jørgen 153.
 Ramsing, P., gæstgiver 264.
 Rantzau, P. 281.
 Ranulf, Kr., gmd. 431f.
 Rask, A., regimentsskr. 348, — M., defloged 473.
 Rasmussen, R., pr. 386, — L., svend 544, — H. 567.
 Raunkjær, slægt 200.
 Ravn, Jørg. I., pr. 548, — H., møller 283ff.
 Ravnholt, Gesten s. 436, 441.
 Rechel, Hendrich, fattigforst. 14.
 Resen, H. Poulsen, biskop 36.

- Reventlow, Chr. D., greve
551f, — Hans 527, — Joh.
L., godsejer 551.
- Revsinghoved, Gesten s. 441.
- Ribe 2, 5f, 12, 49, 58-62, 67,
154, 290-95, 312, 373f, 479,
486, 522ff, 527, 529, 542,
548, 617f, — domkirke 387f,
— Sct. Catharine 4, — ho-
spital 22, 250-65.
- Riberholt, E., organist 634.
- Riberhus 86-93, 474.
- Riemann, P. J. S., pr. 214.
- Riese, provst 123f.
- Riglandseg, Ødis s. 560, 563f,
567.
- Riis, J., postmester 561.
- Risbøl, A. H., gmd. 569ff.
- Ringgaard, K. 486.
- Rind s., Hammerum hd. 84.
- Rindum, N. L., pr. 476.
- Risbøl, A. Hansen, gmd. 438,
562.
- Roager by og s. 99.
- Rolles mølle, Skanderup s.
429, 444, 623ff.
- Rosengård, Varde lands. 552,
555.
- Rosenkrans, Anne, f. Friis
168f, 171-75, — Otto C. 34,
166f, 178, 182, 191f, — Vi-
beke 609.
- Rosenørn, Christian, kam-
merherre 551.
- Roust, Grimstrup s. 30.
- Roved, Anst s. 441.
- Rover, Jac., skovrider 428.
- Rugballegård hgd. 28f.
- Rübner-Petersen, Elisabeth,
sygeplejerske 597-607, —
H., skolebest. 597.
- Rygaard, S., prop. 343, 354.
- Rærup, Lydum s. 30.
- Røjgaard, Gesten s. 440.
- Rødgaard, H. J., købmd.
51, 57.
- Råhede, Hviding s. 610.
- S**
- Sandagergård, Holsted 108f.
- Schjørring, J., pr. 200, 203.
- Schmidt, pr. 378, — Simon,
møller 285.
- Schou, Ane K. 302, — Anton,
hmd. 302f, — J. N., pr.
208-35, 248.
- Schouboe, bager 374f.
- Schoubye, Sig., dr. phil. 488.
- Seest by og s. 378, 436, 438f,
559ff, 566ff, 582, — mølle
622f.
- Sem by og s. 472f.
- Sigurdson, Sig., landstings-
skr. 48.
- Sild, ø 276ff.
- Silkeborg 591.
- Sillesen, Maren 218, 234f.
- Simonsen C. (Varde), pr. 328,
475ff, 614-16, — Knud 379,
— P. 477.
- Sivertsen, Arne, fuldm. 48-68,
— Elisabeth M. 67f, — S.,
pr. 49.
- Sjælborg, Hostrup s. 30, 152,
270, 273ff, 306.
- Skanderup by og s. 308, 347,
428, 436, 439ff, 460, 559,
562, 571-79, 582.
- Skast by og s. 30, 41, — hd.
308, 389, 472.
- Skeel, Alb., hmd. 40, 44ff.
- Skern bro 65.
- Skodborg kro og s. 539.
- Skodborghus 540.
- Skonager, Næsbjerg s. 6.
- Skovboe, H. N. 615.
- Skovlund, Ansager s. 302.
- Skovmand, Roar, staskons.
635.
- Skriver, Iver 127, — S., fo-
ged 3.
- Skrumsager, S. Bork s. 154,
— J. N. H. 154.
- Skudstrup, Skodborg s. 581.
- Skytte, P. Christoffersen,
gmd. 533.
- Skødsbjerg, Vorbasse s. 435.
- Skøgum skov 501f.
- Slaugs hd. 428.
- Slebsager, Fåborg s. 628.
- Slettebo, Jørg., musinsp. 412,
415.
- Smed, J. H., gmd. 435, — P.
439, — P. Mikkelsen, gmd.
105.
- Sneum s. 20, 29, 46f.

Sneumgård (Valsø) 183ff,
188, 193.
Snogdal, J., gmd. 436f, 462,
564f, — Jep, sognefg. 436f.
Solbjerg, Skads s. 41.
Solgaard, A. 561, — N. 571.
Spangsbjerg, Jerne 271ff, 275,
277.
Sparrevohn, Elma L. M. 597.
Staal, P. H., gmd. 535-40, —
R. P., gmd. 537.
Starup s. 597.
Stagelundgård, Læborg s.
112f.
Stampe, Jac., pr. 153.
Starup s. 251, 486.
Stau, Abraham, hattemager
324, — Birthe Cath. H. 326f,
— Conrad A., murer 324,
— Cornelius, grosserer 321-
41, — Elisabeth J. C. 321-41,
— J. C., skrædderm. 324,
327f.
Steensen, Agnete C. 446, 465.
Stensgård hgd., Fyn 546f.
Storm, S., handelsmd. 589.
Strellev by og s. 347.
Stricker, byfg. 374.
Surhave, Brørup s. 127, 534,
540.
Sædding, Guldager s. 268, —
N. Nebel 30, 91f.
Søgård, Malt s. 594, — Vam-
drup s. 281, 620, 624, —
Helge, musinsp. 397, 414.
Sønderbye, J. C., lærer 69-85.
Sønderho s. 382f.
Søndersig, Lunde s. 399f, 421.
Sønderskov hgd., Folding s.
595f, — mølle 608.
Sørensen, Anders, borger 88,
— gmd. 390f, 440, 577, —
smed 382, — Bunde 611, —
C. 565, — Claus, direktør
630, — Clem., hmd. 78f, —
J. C. H., prok. 82, — Jen-
senius, gmd. 238, 240, —
Jesper, gmd. 436f, 566, —
L. 567f, — Marie 234, 237,
— Martin, hmd. 81, — P.,
borger 473, — Sidsel 70,
72, — Søren, gmd. 232,
584f, — Th. 573.

T

Taarning, C. Hansen, snedker
393.
Tanderup, Farup s. 86-93.
Tarm 485.
Teilman, Sofie Amalie, f.
Gersdorff 461, 466.
Terkildsen, Jeppe, lærer
308f.
Termansen, M. 548, 610, —
N., kroejer 224, 226, — N.
J., gmd. 293.
Terpager, P., mag. 99, 611.
Tetens, C. A., pr. 377.
Tinghus, Emilie L. O. 597-
607.
Tirslund, Brørup s. 530.
Tistrup by og s. 151.
Tjæreborg by og s. 8, 39,
41-44, 46, — kirke 346.
Tobiassen, Karen 233f, 237,
— Poul, gmd. 224, 243, —
(Kragelund), T. 138, 632,
— Tobias, gmd. 233, 237.
Tobøl, Guldager s. 30, 537.
Toftnæs, Alslev s. 41.
Therkildsen, Claus 545.
Thisenius, H., degn 69f.
Thomaskone, Apellone, trold-
kv. 126-30.
Thomsen, Chr., delefg. 539,
— N., snedkermester 152,
403, — S., gmd. 432.
Thorvildsen, Knud, konser-
vator 268.
Thrane, H. 486, — Kirsten
N. 476.
Thura, pr. 373f.
Thygesen, L., fiskeskipp. 633.
Thyssen, E. K., provst 226ff.
Tobøl, Guldager s. 628.
Torsted, Verst s. 435.
Torstrup kirke og s. 348.
Tranberg, Árre s. 466, —
Frederikke 466.
Troiel, P. M., forf. 465f.
Tude, Skads s. 30.
Tuesbøl, Brørup s. 535.
Tulsmark, Alslev s. 627.
Tygesdatter, Inger 610.
Tygesen, J. 610f.
Tygeskone, Maren 611ff.

Tyrstrup s. 568.
 Tøgersen, Frans, gmd. 224.
 Tømmerby, Sneum 379.
 Tønder 290-95, 617.

U

Uglvig, Jerne s. 45, 627.
 Ulfeldt, Edel 165f.
 Ulleruplund, Skærbæk s. 547.
 Ulriksen, Regnar Bøgh, gmd.
 394ff.
 Ulv, P. 594, — Th., gmd. 439.
 Ulvhøj, V. Vedsted s. 506.
 Ussing, Bagge N., hører 250,
 — N., hospitalsforst. 250-65.
 Uth, Jørg., gmd. 588.

V

Valeur, P., direktør 314.
 Valsø, se Sneumgård.
 Vamdrup by og s. 441, 559f,
 562, 564, 575, 581f, 620,
 623f, — V., vandmølle 281-
 86, 620-22.
 Vamdrupgård, Vamdrup s.
 281.
 Vandborg, kammerråd 392.
 Varde 36, 40f, 63, 136, 187f,
 242, 245, 286-90, 317, 321-
 42, 386, 414f, 433f, 443, 475,
 484, 489, 497, 550f, 556,
 641, — lands. 550-58, 631f,
 — museum 321-41, 625, —
 skoler 550f.
 Varho hgd., Gørding s. 608-13.
 Varming, Sem s. 473.
 Vedsted, V. by og s. 94-106,
 489, 502, 507f, 512ff, 519,
 — s. 501-28, — Ø. 99-102,
 507ff, 522, 526-28.
 Vedtesen, Jakob, gmd. 585,
 — Jcp 572ff, — Mikkel,
 gmd. 576.
 Vejen by og s. 587, 590.
 Vejrup by og s. 199.
 Vejrs, Oksby s. 73, 92.
 Verlohren, A., pr. 609.
 Verst by og s. 428, 439, 441f,
 588, 594.
 Vestkær højsk., Ølgod s. 201.
 Videsen, N. 567.
 Vilhelmsborg, Malt s. 594.

Villumsen, N., handelsmd.
 591.
 Vilslev by og s. 143f, 308,
 376f, 486.
 Vindfeld, Anna 234, — Maren
 609f, — Gunder 548, —
 Knud H., prop. 609f.
 Visselbjerg, Alslev s. 1, 3, 31f,
 37-41, 188, 193.
 Vistesen, J., lærer 151.
 Vittrup, Lindknud s. 126f,
 130-33.
 Viumgård, S. Vium s. 348,
 352.
 Vognsbøl, Jerne s. 41, 267f,
 275.
 Vorbasse by og s. 118-21,
 131f, 156.
 Voss, Olfert, musinsp. 153.
 Vranderup, Harte s. 567.
 Vrøgum, Al s. 230, 236.

W

Walther, Chr. J., degn 478.
 Wisch, Henrik v. d. 178, 182f,
 190, 192.
 Witt-Hansen, pr. 224.
 Wormskiold, Christine M.
 551.
 Worsøe, H. G., arkivar 496.

Ø

Ødis s. 541.
 Ølgod by og s. 348, 497, 631,
 638, — kirke 355-72.
 Øllgaard, H., lærer, 157, 356,
 497, 626.
 Østbæk højskole, Ølgod s.
 201-04, 207.
 Østerbygård hgd., Vamdrup
 282.
 Østergaard, K. Høgsbro, pr.
 157f, 356, 486, 634.

Å

Åbenrå 491f, 494.
 Ål s. 198-249, 347, — kirke
 346.
 Åstrup by og s. 157, 347, 597-
 607.
 Åtte, Føvling s. 313.

FAVØRPRISER M. M.

- Hos *Konrad Jørgensens forlag, Kolding*, fås *Andersen: Hærvej-sognet Læborg*, 30,00 kr.
- Hos *H. K. Kristensen, Dybdalsvej 16, Varde*, fås *Kristensen: Nr. Nebel og Lydum sogne*, 25,00 kr. (bogladepris 30,00).
- Samme: *Øster Horne Herred*, 12,00 kr. (18,00).
- Hos sekretær *Gunnar Gundersen, Askov, Vejen*, fås *Kristensen: En slægt fra Kjelst*, til nedsat pris, 20,00 kr.
- Hos lærer *Kvist, Egtved*, fås *Kvist: Veerst sogn*, 25,00 kr.
- Ved henvendelse til *Dansk historisk Fællesforening, Landsarkivet, Viborg*, kan abonneres på tidsskriftet *Fortid og Nutid*, 15,00 kr. + porto (bogladepris 25,00). Visse ældre årgange og hæfter kan fås til reduceret pris.
- Knud Prange: Heraldisk nøgle til Nyt Dansk Adelslexikon* 16,00 kr. (27,00).
- Bauer: Calender for Aarene indtil 2200 e. Kr.*, 12,00 kr., indb. 14,00 (20,00, indb. 23,00).
- Hans H. Worsøe: Grundbog i Slægtshistorie*, 5,00 kr. (9,00).
- Herluf Nielsen: Kronologi*, 7,00 kr., indb. 9,00 (11,50, indb. 15,00).
- Knud Prange: Heraldik og Historie*, 7,00 kr., indb. 9,00 kr. (11,50, indb. 15,00).
- På *Arv og eje, årbog, udgivet af Dansk Kulturhistorisk Museumsforening*, kan man tegne abonnement hos museumskonsulent *P. Halkjær Kristensen, Nationalmuseet, København K.*, 10,75 kr. (bogladepris 15,00).

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Svend B. Troelsen: V. Vedsted i oldtid og middelalder.
  2. H. K. Kristensen: Sogneskellet mellem V. Vedsted og Ø. Vedsted.
  3. Vald. Andersen: Et snapstingsdrama i Eskelund 1677.
  4. Ondaften i Farup sogn.
  5. Ole K. Jessen: En noget ualmindelig skolefundats.
  6. John Kvist: Smuglerhistorier.
  7. Niels Olesen og Søren Sørensen: En handelsmand fortæller.
  8. Elisabeth Rübner-Petersen: Fra en svunden tid.
  9. Småstykker.
    - Vald. Andersen: Af Varhos nyere historie.
    - H. K. Kristensen: At slå øjet ud på en tyv.
    - H. K. Kristensen: Stormfloden 1615.
    - John Kvist: Træk af vandmøllernes historie, V. Vamdrup, Seest og Rolles møller.
    - H. Øllgaard: En skæggemand som redningsmand.
    - H. K. Kristensen: Sagefald fra Skast herred.
- Litteratur om Ribe amt.
Virksomheden.
Nye medlemmer.
Regnskab.
Navneregister.
-

Historisk Samfund for Ribe Amt har følgende bestyrelse: Forfatteren *Sal. Frifelt*, Ølgod, formand, redaktør *P. Friis*, Varde, lærer *H. K. Kristensen*, Varde, sekretær, lærer *John Kvist*, Egtved, kasserer, seminarierector *Sv. Mogensen*, Ribe, snedkermester *Niels Thomsen*, Esbjerg, og sognepræst *K. Høgsbro Østergaard*, Åstrup, pr. Glejbjerg. Redaktionsudvalget er *Kristensen* (fmd.), *Sv. Mogensen* og *Niels Thomsen*.